

संस्कृत कक्षा - अष्टम्, पाठ:- त्रयोदशः चतुर्दशः च

1. अधोलिखितं श्लोकांशं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत।

सुपूर्णं सदैवस्ति खाद्यान्नभाण्डं, नदीनां जलं यत्र पीयूषतुल्यम्।

इयं स्वर्णवद् भाति सस्यैर्धरियं, क्षितौ राजते भारतस्वर्णभूमिः॥

i. एकपदेन उत्तरत।

क) अत्र खाद्यान्नभाण्डं कीदृशम् अस्ति? (ख) नदीनां जलं केन तुल्यं वर्तते?

ii. पूर्णवाक्येन उत्तरत।

क) भारतस्वर्णभूमिः कुत्र राजते?

iii. निर्देशानुसारम् उत्तरत।

क) 'पीयूषम्' इति पदस्य समानार्थकपदं श्लोकात् चित्वा लिखत।

2. गद्यांशं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत।

भारतवर्षस्य अमूल्या निधिः अस्ति गणितशास्त्रम्। अस्मिन् शास्त्रे आर्यभटः मूर्धन्यः विद्वान् आसीत्। तेन प्रतिपादितं यत् "पृथ्वी स्थिरा नास्ति, सा स्वकीये अक्षे घूर्णति।" एषः सिद्धान्तः तेन 'आर्यभटीयम्' इति ग्रन्थे निरूपितः। ज्योतिषशास्त्रे अपि तस्य महद् योगदानं वर्तते।

i. एकपदेन उत्तरत।

क) गणितशास्त्रे कः मूर्धन्यः विद्वान् आसीत्? (ख) आर्यभटेन कः ग्रन्थः रचितः?

ii. पूर्णवाक्येन उत्तरत।

क) आर्यभटेन कः सिद्धान्तः प्रतिपादितः?

3. उचितं मेलनं कुरुत।

'क' स्तम्भः

अ. भारतस्वर्णभूमिः

ब. आर्यभटः

स. पृथिवी

'ख' स्तम्भः

अ. स्वकीये अक्षे घूर्णति।

आ. क्षितौ राजते।

इ. महान् गणितज्ञः।

4. सन्धि/सन्धिविच्छेदं कुरुत। (१ x ३ = ३ अङ्काः)

क) सदैव = ____ + ____ ख) सूर्य + अचलः = ____ ग) ग्रन्थोऽयम् = ____ + ____

5. उपसर्गं धातुं च पृथक् कुरुत।

क) प्रतिपादितम् = ____ + ____ ख) निरूपितम् = ____ + ____

6. रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत।

क) इयं सस्यैः स्वर्णवद् भाति।

ख) आर्यभटस्य वेधशाला पाटलिपुत्रम् अभितः आसीत्।

ग) क्षितौ भारतस्वर्णभूमिः राजते।

घ) पृथिवी स्थिरा वर्तते इति रूढिः तेन प्रत्यादिष्टा।

7. मञ्जूषातः पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत।

(मञ्जूषाः आर्यभटीयम्, पीयूषतुल्यम्, सस्यैः, गणितज्ञः, स्वर्णभूमिः)

क) नदीनां जलं ____ वर्तते। ख) भारतधरा ____ राजते।

ग) इयं धरा ____ स्वर्णवद् भाति। घ) आर्यभटः महान् ____ आसीत्।

ङ) तेन ____ इति ग्रन्थः लिखितः।